

Hørings svar på forskningsetiske retningslinjer fra forskergruppen EMAL

EMAL er en forskergruppe ved USN IEST som forsker på menneskets skapende og deltakende møter med materialer beskriver vi som en praksis: *embodied making*. I undersøkelsen av læringen som foregår i disse møtene, legger vi til grunn et syn på læring og kognisjon som *embodied* – altså forankret i kroppen.

Vi har som mål å utvikle kunnskap som kan forklare denne praksisen, og forstå hvilken rolle denne har for enkeltpersoner og for dagens samfunn. Vi gjør dette ved å samarbeide interdisiplinært, i tett kontakt med og i forkant av den internasjonale forskningsfronten på feltet. Kunnskapen vi utvikler skal lokalt bidra til å styrke vårt fakultets barnehage, grunnskolelærere, og kunst- og designutdanninger, og internasjonalt bidra til å utvikle kunnskap om læring, undervisning og embodied making generelt.

Den forskning som bedrives er ofte knyttet til egen praksis, enten egen kunstnerisk praksis eller gjennom studier av studenters læringsprosesser som inneholder refleksjoner om følelser og emosjoner. Disse stiller litt ulike krav til forskningsdata og hensyn til personvern.

Generell kommentar til retningslinjene som er på høring:

Endringene som er gjort fra forrige versjon av forskningsetiske retningslinjer virker i hovedsak gode og riktige med tanke på dagens kontekst. Vi støtter arbeidet som er gjort og setter pris på presiseringene.

EMAL vil imidlertid peke på en utfordring ved retningslinjene: De er skrevet ut fra en ideell og lineær forståelse av forskning, der forskningsidé utvikles, planlegges og gjennomføres. I realiteten vil en del forskningsprosjekter møte uforutsette problematikker, eller situasjoner vil kunne oppstå som ikke var planlagt for underveis i datainnsamling, analyseprosess med mer. En del av disse problematikene vil kunne løses ved å følge ideen bak disse retningslinjene, men noen ganger oppstår dilemmaer. For eksempel: innenfor EMALs områder bruker flere forskere ulike typer utforskende forskningsdesign, der forskningsideen utvikles og klargjøres i møte med empirisk materiale og deltakere. Mye kan da gjøres klart på forhånd, men det er ikke alltid mulig å lage ferdige informasjonsskriv for eksempel på forhånd. Det samme er tilfelle i forskningsprosjekt som baseres på citizen-science, der deltakere inviteres inn underveis som med-forskere. Vi vil gjerne utfordre De Forskningsetiske Komiteer på å tenke over hvordan retningslinjene kan følges i slike typer non-lineære forskningsprosjekt.

Kommentarer til høringsnotatet:

Vedrørende første punkt: Forskningens normer og verdier

Under dette punktet står det generelle kriterier knyttet til forskningen normer og verdier. I avsnitt to står det blant annet:

“Disse normene skal sikre forskningens integritet når den blir utsatt for eksternt press og intern kamp om ressurser og posisjoner. Forskningsetikken omfatter også interne metodologiske normer, blant annet saklighet, klarhet, etterrettelighet og **etterprøvbarehet**. Disse normene handler om at vitenskapelige metoder må følges på en forsvarlig måte.”

Kommentar: I kvalitativ forskning er begrepet “etterprøvbarehet” lite anvendelig som kriterium og vi vil utfordre komiteen til å inkludere for eksempel et begrep som “transparens” i tillegg til, eller som erstatning for etterprøvbarehet.

Videre i teksten følger høringskommentarene enkelte punkter i høringsbrevet:

1. God henvisningsskikk

Alle forskere skal følge god henvisningsskikk. Det er en forutsetning for etterprøvbarehet og et grunnlag for videre forskning. God henvisningsskikk forenkler etterprøving av påstander og argumentasjon. Forskere og studenter er forpliktet til å gi nøyaktige henvisninger til den litteraturen **og andre kilder** de bruker, enten det er primær- eller sekundærlitteratur, **bilder eller artefakter**. Også ved gjenbruk av tekst fra egne publikasjoner **eller eget skapende arbeid** (såkalt «duplisering», mer misvisende omtalt som «selvplagiering»), skal det gjøres uttrykkelig rede for dette i teksten. Når forskere og studenter henter informasjon fra kilder utenfor forskningen, som offentlige dokumenter eller ulike nettressurser, **bilder og artefakter** skal nøyaktige henvisninger gjøre det mulig å spore informasjonen tilbake til kilden. Henvisninger bør vanligvis referere til bestemte sider på en slik måte at sitater og argumentasjon kan kontrolleres og leses i sin opprinnelige sammenheng. Ved henvisning til kilder på internett skal dato for innhenting av informasjon oppgis. Forskningsinstitusjonene har ansvar for å etablere og formidle regler for god henvisningsskikk, skape forståelse for normer for dette, sørge for at reglene følges, samt at det reageres på brudd. Forskere må utøve sin virksomhet med integritet og omgås sitt kildemateriale med åpenhet og redelighet. Både forelesere og veiledere har et særlig ansvar for å følge opp studentene slik at de lærer å praktisere god henvisningsskikk.

- **Kommentar til endring i tekst:** Vi mener det er behov for en utvidet forståelse av begrepet “kilder”. Det er i dag mye forskning som bruker og henviser til bilder og artefakter og dette bør også tydeliggjøres i de forskningsetiske retningslinjene.

18. Klarhet om roller og ansvar

Forskere har ansvar for å klargjøre grenser, forventninger og krav knyttet til rollen som forsker. Parallele roller kan være verdifulle for forskningen, men det er like fullt påkrevet at forskeren innhenter fritt samtykke ved behov, også når informasjonen er innsamlet i egenskap av andre roller. I situasjoner hvor forskere opptre i flere roller, har de ansvar for å tydeliggjøre grensene for forskningsrelasjonen. Det kan for eksempel dreie seg om at forskeren samtidig er behandler, skal evaluere et behandlingstilbud, er lærer som deltar i undervisning eller ved langvarig feltarbeid hvor forskere kan etablere vennskap og fortrolige forhold til enkelte informanter **og i situasjoner hvor det forskes i og gjennom egen praksis**. Forskere må aktivt vurdere når og hvor ofte de skal informere om prosjektet og oppdatere det informerte samtykket.

- **Kommentar til endring i tekst:** I lærerutdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid er det etiske utfordringer relatert til forskning i og gjennom egen praksis. Det er derfor et behov for at denne typen forskning også omtales i de forskningsetiske retningslinjene.

39. Samarbeidsprosjekter

Forskningsetikk må ivaretas i alle samarbeidsavtaler og samarbeidsformer. Samarbeidsprosjekter mellom forskningsinstitusjoner og andre virksomheter innebærer tett kopling mellom forskere og eksterne partnere. Dette er ekstra framtrødende når forskning skjer som samproduksjon mellom forskningsinstitusjoner og andre institusjoner. I samarbeidsprosjekter hvor man jobber mot et felles mål, men ikke har klare rammer som er definert på forhånd, kan legitime motsetninger og interessekonflikter lett bli underkommunisert, og forskeres uavhengighet kan komme under press. Dette gjelder spesielt når eksterne aktører står som samarbeidspartnere samtidig som de bidrar med midler og/eller utøver makt. I alle samarbeidsavtaler og samarbeidsformer må forskningsetikk ivaretas på måter som sikrer forskningens uavhengighet.²⁵Lærernes profesjonsetiske plattform?

- **Kommentar:** Det er i dag en økende grad av samforskning og samarbeid mellom forskere og mellom forskere og studenter. Vi vil derfor foreslå at punktet om samarbeidsprosjekter derfor utvides til også å gjelde for situasjoner der det er flere forskere som samarbeider, og i situasjoner der forskere og studenter inngår i samme forskningsprosjekt. Dette handler blant annet om hvordan man skal håndtere mulige konsekvenser av maktforhold og kompensere for slike relasjoner i forskningen.